

องค์ความรู้ ภาษา-วัฒนธรรม โดยสถาบันงานโบราณคดีศึกษา

“ไม้” ในภาษาไทย

คำว่า ไม้ ที่เก็บคำไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ หมายถึง คำรวมเรียกพืชทั่วไป โดยปรกติมีราก ลำต้น กิ่ง ก้าน และใบ เป็นคำที่ใช้เรียกเนื้อของต้นไม้ที่ใช้ทำสิ่งของต่าง ๆ มีลักษณะเป็นท่อน แผ่น หรือคั้น เป็นคั้น และ ไม้ ยังใช้เป็นคำประกอบหน้าสิ่งของบางอย่างที่มีลักษณะยาวซึ่งทำด้วยไม้หรือเดิมทำด้วยไม้ เช่น ไม้กวาด ไม้พาย ไม้เท้า ไม้จิ้มฟัน

นอกจากนี้ ไม้ ยังใช้เป็นคำนำหน้าบอกประเภทต้นไม้ เช่น ไม้ยาง ไม้ดำ ไม้แดง ไม้บอง ทำรำ และทำตีกระป๋องทำหนึ่ง ๆ เรียกว่า ไม้หนึ่ง ๆ โดยปริยายคำว่า ไม้ หมายความว่า ทำที่ เช่น เขาจะเอาไม้ไหน ไม้ ยังเป็นลักษณะนามเรียกของ เช่น ปลาย่างที่เสียบไม้เรียงเป็นคั้งว่าปลาไม้หนึ่ง ปลา ๒ ไม้ และเรียกผ้าที่ม้วนโดยมีไม้อยู่ข้างในว่า ผ้าไม้หนึ่ง ผ้า ๒ ไม้ตลอดจนใช้เรียกลักษณะของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมไทยที่ย่อตรงมุมของฐานแท่น เสา หรือเครื่องยอดเป็นมุมเล็ก ๆ มุมละ ๓ มุมรวม

๔ มุมใหญ่ได้ ๑๒ มุมเล็กกว่า ย่อไม้สิบสอง หรือ ย่อมุมไม้สิบสอง แม้ย่อมากกว่ามุมละ ๓ ก็ยังเรียกว่า ย่อไม้สิบสองหรือย่อมุมไม้สิบสอง ความหมายอื่นของ ไม้ หมายถึง ชื่อเครื่องหมายกำกับตัวอักษร เพื่อบอกระดับเสียง ได้แก่ ไม้เอก, ไม้โท ไม้ตรี, ไม้จัตวา เพื่อบอกชนิดสระเช่น สระ ใ- เรียกว่า ไม้ยมก (๖) เพื่อให้อ่านซ้ำ ตัวการ์นต์ เรียกว่า ไม้ทัณฑฆาต เพื่อไม่ให้ออกเสียงอ่าน นอกจากนี้ยังมี ไม้กากบาท ที่เป็นเครื่องหมายรูปเหมือนเครื่องหมายบวกและเครื่องหมายคูณในวิชาคณิตศาสตร์ ไม้ผัด ที่เรียกกันว่า ไม้หันอากาศ หรือ หางก้นห้น เป็นเครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระอะในกรณีที่ไม่มีตัวสะกด ไม้ฝนทอง หรือ ไม้เสียบหนู มีรูปเหมือนไม้เอก มีไว้สำหรับเขียนบนพินทุอ เป็น สระอี ไม้ม้วน เป็นเครื่องหมายสระที่เรียกกันว่าสระไอไม้ม้วน ไม้ยามกการ เป็นเครื่องหมายบังคับให้อ่านพยัญชนะควบ ไม้หน้า เป็นเครื่องหมายสระรูป - และ - ไม้โอ เป็นเครื่องหมายสระ รูป โ และ ไม้ไต่กุ เป็นเครื่องหมายชนิดหนึ่งทำให้คำนั้น ๆ มีเสียงสั้น.

อภิเดช บุญสงค์.